

Redaktören har ordet...

Snart är det dags att lägga året 2009 till handlingarna och blicka in i det nya året. För egen del har det här året i hög grad präglats av det s.k. märkesåret 1809, d.v.s. uppmärksammandet av att det gått 200 år sedan "riket sprängdes" och det som idag är Sverige och Finland gick skilda vägar, före 1809 var det ju ett gemensamt kungarike.

Finland kom att bilda ett autonomt storfurstendöme inom kejsardömet Ryssland med en hög grad av inre självstyrelse, något som kom att leda fram till självständigheten 1917. Under den här perioden byggde Finland upp sin inre förvaltning och finskan kom att jämföras med svenskan.

Sverige kom att uppleva 1809 års omvälvningar, då enväldet avskaffades och en ny regeringsform antogs, en grund för den senare demokratiska utveckling och vi fick ett nytt kungahus då marsalken av Frankrike Jean Baptiste Bernadotte valdes till ny tronföljare vid riksdagen i Örebro 1810.

Så nog var det omvälvande händelser under detta år, något annat kan man inte påstå!

Jämtlands Fältartilleri, JFA, har i allra högsta grad varit en del av detta uppmärksammande, icke att förglömma det vanliga åtagandet med salutgivningar i Uppsala i januari och maj. Det började med renoveringen av den 3-pundiga partikanonen från 1773, med bibehållen säregen lavett, något som Henric Tungström berättar om i särskild artikel, fortsatte med provskjutning av pjäsen, deltagande i fälttjänstövningen "Västra fronten" i Uddevalla trakten där artilleriet (Jämtlands Fältbatteri, JFB) understödde infanteriets anfall norrut mot den fördröjande dansk-norska armén. Att släppa "Stoltheten" flera kilometer visade sig inte vara lätt utan hästar. Det var alltså en dubbelsidig övning av klassiskt snitt, med den skillnaden att trupperna hade muskötter och uniformer av 1800-tals snitt. En mycket intressant och viktig upplevelse, som alla inblandade uppskattade mycket. Jag tror säkert att många av NA:s läsare skulle ha uppskattat att få vara med.

Märkesåret fortsatte sedan med uppmärksammandet av händelserna i Bläckåsen i juli, slaget vid Sävar som var en grandios tillställning med deltagare från Sverige, Finland, Ryssland, Norge och även en dansk och en nederländare med kungen, drottningen och kronprinsessan på åskådarplats - samt åtminstone två norrlandsartillerister! Avslutningen kom att ske på Gärdet i Stockholm i september, som en slags sammanfattning av hela kriget 1808-1809, en stor uppvisning som visade på Gärdets fördelar som arena för dylika evenemang, men även på

svårigheterna med att få det hela att fungera i Stockholm. Så nog har det varit krutrök för egen del alltid!

I slutet av juni för jag härutöver till Poltava i Ukraina, det var ju 300 år sedan det för karolinerna så ödesdigra slaget. Nu blev det inte ett sådant deltagande som det var tänkt från början, d.v.s. ett återskapande, men väl en givande turistresa och kringvandring på slagfältet och ett dopp i Dnjepr vid Perevolotjna där armén kapitulerade.

Karolinskt blev det också i november, då det var dags för "årets" upplaga av slaget vid Narva 1700 och 1704, varmare än 1700 var det.

Men, den största A 4-upplevelsen under året, det kom att bli det faktum att min egen GU-pluton på 4. kompaniet 1983/1984 drog sig samman för en sammankomst i Östersund lördagen den 26 september 2009. Drivande för att det skulle komma till stånd var fr.a. Gunnar Kärrbom, då PB/Sb och nu kyrkoherde i Mora. Vi hade ett dygn tillsammans. Ett dygn som kom att präglas av minnen och glad samvaro, besök på regementet, Talldungen - ja vi for till och med ut till Grytan, som att besöka en tyst kuliss av det förgångna! Alla kunde förstås inte komma, men ett återseende efter 25 år och för några första gången på A 4 sedan muck, det kändes mycket starkt. Man får hoppas att det inte dröjer 25 år till innan vi träffas.

Med allt detta i bagaget och med artiklar som skildrar det gångna året inom Kamratföreningen så kan man inte annat än hoppas på att 2010 skall bli ett händelsrikt år. Det som kanske främst redan nu skall framhållas är att vi då är färdiga för invigning av Optand teknikland, och förhoppningsvis har vi flyttat muséet och all materiel till ett nytt fint besöksmål som på ett helt annat sätt än tidigare skall bringa liv i den avsmannade garnisonen och väcka besökarnas intresse, Optand teknikland AB har nu fått en V.D. - Lowissa Mannerheim och vi önskar Lowissa och oss själva LYCKA TILL ute på Optand!

Väl mött!

Er redaktör

Narva, svenska lejonet, november 2009

Då 1984 - nu 2009

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2008-2009

Verksamhetsåret har genomförts i enlighet med den av årsmötet beslutade och fastlagda planen.

Årsmöte 2008-09-28

Årsmötet 2008 genomfördes traditionsenligt med samling vid Fäbodstugan med efterföljande korum vid regementets grav under ledning av ordföranden med bistånd av vår regementspastor som återigen uppvisade sin förmåga att leda psalmsång och spela kornett. Samlingen inleddes med att ordföranden lade ner en krans vid gravstenen och läste upp namnen på under året avlidna medlemmar.

Under den tysta minut som följde levde många minnen upp i medlemmarnas tankar.

Årsmötesförhandlingarna genomfördes enligt stadgarna och med god uppslutning. Årsmötet konstaterade att föreningens ekonomi är fortsatt god och styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Föreslagen verksamhetsplan och stat för det kommande verksamhetsåret godkändes av mötet.

En fråga, som diskuterades livligt var huruvida föreningen skulle kunna ersätta styrelsemedlemmarna med någon form av arvode, dock utan att stora delar skulle försvinna i skatt. Syftet med arvodet skulle vara att locka nya medlemmar att ta på sig styrelseuppgifter. Årsmötet beslutade till sist att Styrelsen inom en totalram av 42000 kr skulle utarbeta rutiner för att gottgöra styrelsemedlemmarna.

Årsmötet avslutades med middag på fd Fältjägmässen numera Garnisonsmässen eller MR Husmans festvåning, som är lokalens officiella namn.

Verksamheten

Nio stycken protokollförda styrelsemöten har genomförts under verksamhetsåret.

Styrelsen har under verksamhetsåret haft följande sammansättning.

Styrelsen 08-09 konstituerades enligt nedan:

Ordförande:	Mikael Wikner
Vice ordförande:	Sten Bredberg
(Traditionsansvarig / Led. Milmus Z)	
Sekreterare:	Bo Jonsson
Vice sekreterare:	Eva Noteby
Kassaförvaltare:	Erik Nilsson (VU)
Materielansvarig:	BG Olsson, suppl. Milmus Z
Medlemsregistrator:	Lars Lindblad
Klubbmästare:	Sören Blomberg (VU)

Ledamöter:	Bo Östlund (VU)
	Leif Haglund (Ordf. VU)
	Sven Hultman (VU)
	Ivar Palmcrantz
	Peter Kardin
	Lars Hammar (VU)
	Rolf Annernäs
Suppleant:	Roger Hedlund

Övriga ansvarsområden:	
Chefredaktör NA:	Mikael Andersson
Stugfogde Talld.	Arne Berglund
v.stugfogde Talld.	Rolf Maserius
Stugfogde Ranglan	Johan Danielsson

Revisorer:	Bengt-Olov Carlsson
	Lennart Gillblad
Revisorsuppleant:	Mikael Andersson

Valberedning:	Dennis Blom, smk
	Berit Svedin
	Stefan Nilsson

S:a Barbara 2008-12-04

Genomfördes traditionsmässigt med stort deltagande. Platsen denna gången var Multichallengehallen och Dennis Blom som värd. Platsen för Sankta Barbara saluten var förlagd till badstranden nedanför järnvägen och det var effektivt med saluten dånande ut över Storsjön och stockvedsbrasor, som gav en högtidlig stämning.

Företagsbesök

Besök har genomförts vid Saab Aerotech med två gamla Norrlandsartillerister, Lars Hammar och Bo Rosenau, som värdar. Besöket upplevdes av de deltagande som mycket intressant och lyckat.

Vårstädning i Tallungen

Årets städning genomfördes planenligt. Dock börjar behovet av förnyring märkas. Et antal medlemmar var i varierande grad behäftade med fysiska handikapp, som förhindrade ett fullständigt deltagande i vissa moment av städuppdraget. Behov av maskinröjning för att ta bort sly konstaterades.

Bendz pris

Genomfördes även i år på Multichallenge hallen på ett uppskattat sätt av förra årets vinnare, Dan-Erik Danielsson. Diverse tävlingar genomfördes som avslutades med kamratmiddag.

Fjällutflykt till Klövsjö

Familjeutflykten till Klövsjö har genomförts under ledning av Lars Lindblad och Erik Nilsson. Tyvärr hade bara ett dussin medlemmar satsat på denna trevliga utflykt, som var mycket uppskattad av dessa. Ett prisvärt alternativ i närområdet under bästa vårvintern.

Hemvändardagar

Genomfördes under Storsjöyrans dagarna i samverkan med Fältjägarföreningen.

Arrangemanget lockad betydligt färre deltagare än beräknat. Innebär att förutsättningarna för en fortsättning kommande år måste övervägas.

Surströmmingsfest

En relativt ny tradition som även i år genomfördes på Stocke-Titt på Frösön som lockade ett 30-tal medlemmar. Så nu är Grannas en välkänd visa även på Stocke-Titt.

Medlemsantal 2009-09-01

Vid verksamhetsårets slut har föreningen 760 (-4) medlemmar.
Föreningen MHS Ö vänner 40 (+0) medlemmar.
Stockholms batteri 139 (+6) medlemmar.
Av ovanstående är 8 (-2) hedersmedlemmar och 87 (-2) familjemedlemmar.

In memoriam

Under verksamhetsåret 08-09 avlidna medlemmar, som kommit till styrelsens kännedom.

Dan Snell	Holger Nilsson
Bengt Svensson	Bertil Leijon
John Cronheden	Gunvor Elmroth
Ali Ahlberg	Magnus Jonsson
Henry Mattsson	Bo Wengfelt
Mary Wedin	

Övrig verksamhet

Ett antal medlemmar i Östersunds-området har varit och är aktiva i det som går under beteckningen Optand Teknikland, dvs etableringen av bl a ett Militärmuseum i anslutning till det tidigare Flyg- och Lottamuséet vid Optands flygfält. Vi har under augusti transporterat huvuddelen av A 4 i Sollefteå förrådsställda museum till Optand.

En drivande eldsjäl i detta arbete har varit B G Olsson. I juni 2010 beräknas Optand Teknikland invigas och förhoppningen är att ett antal medlemmar skall finna ett nöje i att några sommardagar kunna tjänstgöra som museivårdar i Militärmuséet.

Avslutningsvis Ett stort tack till er alla som deltagit, planerat, och i olika omfattning bidragit till att vår förening är i högsta grad levande.

Styrelsen

Årsmöte 2009

Årsmötet genomfördes den 29 september (Det datum då Regementet bildades 1893) traditionsenligt med samling vid Fäbodstugan där Sören och Liz Blomberg ordnat med kaffe och dopp. Kaffet avnjöts i en fullsatt Fäbodstuga där några anekdoter och gamla historier berättades.

Vid efterföljande korum vid regementets grav under ledning av dåvarande vice ordföranden Sten Bredberg och med bistånd av vår regementspastor Håkan Nilsson, som trots den kyliga väderleken spelade kornett för att leda psalmsången. Sten lade ner en vacker krans vid gravstenen och en tyst minut hölls för våra under verksamhetsåret avlidna medlemmar. (Se under "In memoriam" på annan plats i tidningen) – en högtidlig och känslösam stund.

Årsmötesförhandlingarna genomfördes enligt stadgarna på "garnisonsmässen" (Mr. Husmans festväning, f.d. 15) under ordförandeskap av Sten Bredberg. Ett 50 tal medlemmar deltog i mötet. Sten hälsade Johan Persson särskilt välkommen som representant från Stockholmbatteriet.

Skr. framförde en hälsning till deltagarna från Carl och Sylvia Fredriksson samt Håkan Nordlöf. En särskild hälsning framfördes från Mikael Andersson, som hade haft en återträff med 2.plut 4.komp, årskull 1983/84. De besökte under återträffen regementet, Grytan och Talldungen. Ett fantastiskt återseende efter 25 år hälsade Mikael.

Sten passade på att avtacka Mikael Wikner och Eva Noteby, som lämnar styrelsen, för deras arbete genom åren som gått. Till ny ordförande valdes Sten Bredberg. Fyra nya ledamöter valdes in i styrelsen. Arne Berglund och Rolf Maserius som även är tidigare varit stugfogdar. Göran Kullberg som flyttat tillbaka till Östersund och tidigare varit ledamot och kassaförvaltare. Dan-Erik Danielsson "Dampe" som är f.d. officer på I 5. Övriga befattningshavare i styrelsen utsågs på det efterföljande konstituerande styrelsemötet. (Se annan plats i tidningen). Sten uppmanade mötesdeltagarna att hjälpa till med förnyringen av föreningen och styrelsen. Ett utmärkt sätt är att använda sig av familjemedlemskap.

Årsmötet konstaterade att föreningens ekonomi, trots de globala ekonomiska oroligheterna fortsatt är god och styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Den av Leif Haglund föreslagna verksamhetsplanen och den av Erik Nilsson föreslagna staten för det kommande verksamhetsåret godkändes av mötet.

Utanför protokollet informerade Sten om den pågående utvecklingen av projektet Optand teknikland.

Sten avslutade årsmötet och tackade alla deltagare för uppslutningen. -->

> ---

Verksamhetsplan 2009-2010

- 2009-09-28 Årsmöte och styrelsemöte Styrelsen
Kransnedläggning vid regementets grav
Middag
- 2009-12-04 Sankta Barbara, salut och julbord
Styrelsen
- 2010-02- Företagsbesök (prell F4, björksavs vin)
Leif Haglund
- 2010-05- Utlandsresa Åland med sevärdheter
Erik Nilsson
- 2010-05- Vårstädning i Talldungen kl 1300-1600
Stugfogdarna, Sören Blomberg
- 2010-05 Invigning av Opetand teknikland
Sten Bredberg och Bo Olsson
- 2010-05- Bendz Pris, Bendz middag
Vinnaren 2009, (Fredrik Dahl)
(ordf. VU)
- 2010-08- Vinprovning med avslutande grill
Sten Bredberg och Leif Haglund
- 2010-09-28 Årsmöte och styrelsemöte, Styrelsen
Kransnedläggning vid regementets grav
Middag (se omslaget sida 3)

Verksamhetsplan 2010-2011

- 2010-09-28 Årsmöte och styrelsemöte Styrelsen
Kransnedläggning vid regementets grav
Middag
- 2010-12-04 Sankta Barbara, salut och julbord
Styrelsen
- 2011-02- Företagsbesök inom skogsnäringen
Leif Haglund
- 2011-04- Fjällresa Storlien, VU
- 2011-05- Vårstädning i Talldungen kl 1300-1600
Stugfogdarna och Sören Blomberg
- 2011-05- Bendz Pris, Bendz middag
Vinnaren 2010 och ordf. VU
- 2011-08- Vinprovning /MilmusZ
Sten Bredberg
- 2011-09-28 Årsmöte och styrelsemöte Styrelsen
Kransnedläggning vid regementets grav
Middag

Årsmötet avslutades med en utmärkt trerätters middag. Sten hade valt vinet till de olika rätterna och berättade om vinets särdrag och bakgrund - mycket uppskattat.

Vi som deltog tackar för en fin och traditionsfylld årsmötesdag.

Jag uppmanar läsarna att titta på den av Mikael Andersson upprättade hemsidan där det finns mycket intressant och bra information om föreningen. Adressen är: <http://kfna.artilleri.se/>
/ sekr. Bo Jonsson

Surströmming på Stocke!

En av höstens begivenheter för många människor är surströmmingspremiären, en given klassiker för de som älskar denna "sura" fisk. Även vi norrlandsartillerister i kamratföreningen tycker naturligtvis också om denna speciella fisk.

Utifrån dessa förutsättningar och inbjudan från styrelsen var vi inalles ett 40-tal medlemmar som såg fram mot denna begivenhet den 25 augusti 2009. Det var för övrigt andra året på raken som aktiviteten genomfördes på det vackra Stocke Titt på Frösön, stället med de stora utsikterna. Denna kväll när vi träffades var vädret också bra och vi fick följa strömmingen även "insupa" de stora vyerna innan vi anträdde det rustika och stora rummet i Stockesalen.

Stocke Titts duktige krögare Kjell Strömberg med personal hade i år dukat upp allt på ett långbord där det fanns många läckerheter. Förutom den "sura" fisken fanns ett flertal ostar, bland annat getost i form av vit caprin och getmese, lök, tomat, crème fraiche, sillar och hårt och mjukt tunnbröd. Tunnbrödsstut med surströmming har blivit vida populärt idag.

Kjell berättade också om årets surströmming som även i år var klassikern Oskars. Detta märke hade också utsetts som mest smakfullt av en rad experter i ÖP dagarna innan "vår" premiär. Kjell berättade också utförligt om den stora mathantverksmässan "Smaklust" i Stockholm som han i dagarna just kommit hem ifrån. Där hade han nära nog jobbat dygnet runt och gjort specialsmörgåsar som blivit synnerligen populära. Jämtland är ju ett erkänt matlän och många från våra

två landskap hade deltagit i mässan. Kjells berättande blev ett matigt inslag i vårt surströmmingsätaande.

Arrangemanget blev i vanlig ordning ett bra tillfälle att umgås i en trevlig atmosfär och få utbyta tankar med andra medlemmar. Det var också ett stort inslag av damer som förgyllde tillställningen och för oss herrar får detta ses som en extra bonus.

Egen bar hade vi också där både snaps och öl kunde inhandlas till gynnsamma priser. Dessa drycker höjer både stämning och aptit som bekant. Vår klubbmästare Sören Blomberg med assistans av fru Liz skötte i sedvanlig ordning försäljningen med bravur. Lämpliga och passande visor till anrättningen

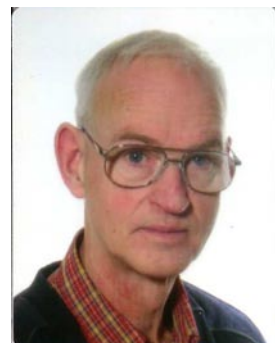
sjöngs också när nu våra strupar var väl insmörjda.

Efter alla trevligheter inklusive avslutning med hembakad kaka och kaffe led kvällen mot sitt slut och uppbrottets tid var inne. När det gäller mat kan vi nu se fram mot årets höjdpunkt för oss artillerister, nämligen firandet av vårt skyddshelgon S:t Barbara med efterföljande stora julbord som blir en förnämlig avslutning av 2009.

Frösön i oktober 2009

För Norrlandsartilleristen

Rolf G. Swedbergh

Enastugans Historik

Beskrivning av Enastugan

Enastugan uppfördes av Vattenfall för att användas vid utbyggnad av kraftnätet till Norge. Stugan torde ha uppförts på tidigt 50-tal. Huvudbyggnaden bestod av kök, sovrums, logement och förråd tillgängligt från entré på stugans södra långsida. I stugans nordöstra hörn fanns ett rum med kamin som kallades "Lapprummet". Rummet skulle enligt sägen vara tillgängligt för samer som arbetade i området. Stugan var utrustad med centralvärme med vedeldad panna och självcirkulerande system. När stugan inte användes tömdes systemet. Varje gång som hela stugan skulle användas fylldes systemet med vatten från Enan. Utöver centralvärmens fanns det fotogenkamin i matsalen. För belysning användes strumplampor. Gasolbelysning installerades i slutet av 1970-talet.

Utöver huvudbyggnaden fanns det en vedeldad bastu och ett uthus med vedbod och ensitts utedass.

Lv 5 engagemang i Enastugan

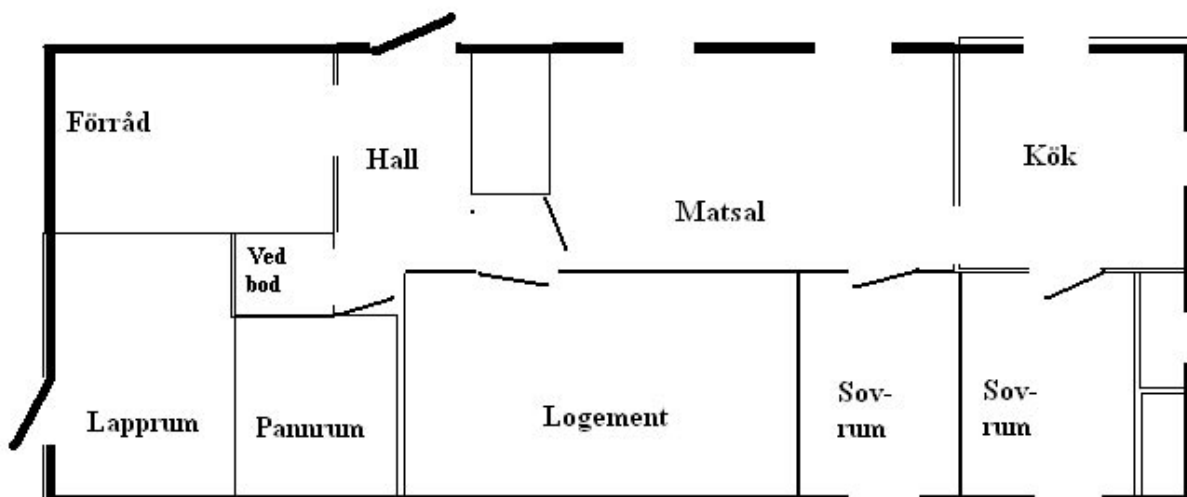
Under den tid som Lv 5 använde Enastugan förvaltades den av Rennäringsavdelningen Länsstyrelsen i Jämtlands län. Jag vet inte hur stugan blev intressant för Lv 5 men jag tror att Arne Nordin var länken mellan Lv 5 och Länsstyrelsen.

Arne var en friluftssälskande intendent vid Lv 5. Han var född i Östersund och växte upp i Jämtland. Han gjorde ofta fjällvandringar i sällskap med ledande personer inom samhällets toppskikt. Ett arrendeavtal fanns mellan Länsstyrelsen i Jämtland och Lv 5. Det innebar att Lv 5 disponerade Enastugan mot att stugan och området underhölls.

Stugan användes c:a tre veckor per år för militära övningar, främst för värnpliktiga under befälsutbildning samt även befälsutbildning av aktiv personal. Lv 5 bedrev dessutom ungdomsverksamhet i gruppen ULv 5. Det var ungdomar i 14-15-års ålder som deltog i militär utbildning på regementet under veckosluten. Under sportlovsveckan bedrev ULv 5 sin utbildning i Enastugan. Det var även vanligt att skolor vid andra regementen förlade en del av vinterutbildning till Enastugan. Lv 5 personal fick tillgång till stugan för egen rekreation. Det var både under vår- och vinterveckor samt sensommar och höst som personalen utnyttjade den förmånen. Ofta var det flera familjer i stugan samtidigt.

Under den period som Lv 5 arrenderade Enastugan genomfördes några större underhållsinsatser. Stugan målades, fotogenkaminer installerades och köket fick ny inredning. Logement och sovrums utrustades med plåtskåp från logement.

Rumsindelning Enastugan

Detta fotografi togs under påskhelgen 1977. Den dörr som skyntar är ingången till det s. k. Lapprummet. Jag och Sven-Göran Åström med söner firade påskhelgen i Enastugan. Arne Nordin med sällskap, stadd på vandring mot StorEriksVollen, övernattade en natt i Lapprummet.

Från vänster, okänd, Sven-Göran, jag, min son Eric, okänd, okänd, Sven-Görans son Patrik och Arne Nordin. (okänd=Arnes sällskap)

För stora och tunga transporter till Enastugan utnyttjades Lennart Eriksson i Änn. Det gällde bland annat ved- och fotogentransporter. För enklare transporter användes snöscoter med släde. Transporterna gick ofta längs Enans dalgång.

Av någon för mej okänd anledning upphörde Lv 5 arrende i mitten av 1970-talet. Arrendator blev då Stockholm läns Landsting med vårdanstalten Karolinergården i Änn. I det nya arrendet ingick att Lv 5 skulle ha tillgång till stugan i mån av tillgång. Stugan fick därigenom större utnyttjandegrad. Av de gästböcker som bevarats framgår att stugan utnyttjades ganska regelbundet av mindre grupper av klienter som vårdades för sitt

alkoholberoende. De gjorde även vissa underhållsinsatser bl. a. genom att installera gasolbelysning.

Militära övningar.

Den utbildning som bedrevs i Enastugan var inriktad på vinterförhållanden. Dagligen gjordes gruppvisa vandringar till olika mål. Ofta ingick övernattnings i snöbivack som ett moment i utbildningen. I ett område sydväst om Enastugan fanns stora hängdrivor, lämpliga för s. k. "Snökor". (Snökantsgrottor). ULv 5 fick alltid gräva och övernatta en natt i en "Snöka" under sin vintervecka i Enastugan.. I övrigt hade övningarna inriktning på vad som nu kallas Teambildning. Grupperna fick själva laga mat, diska, elda o. s. v.

Varje eftermiddag eldades bastun upp för bad. I Enan fanns intill bastukojan ett bakvatten som gjorde att det var möjligt att vinterbada. Vattendjupet på den platsen var c:a 1 m. Det var aldrig någon is på den platsen utan det var bara att ta bort snölagret och hoppa i. Det var en fantastisk känsla att basta och vinterbada vid Enastugan.

Bengt Wiklund
Siste stugfogde för Lv 5-stugan

Kort om Lv 5

Sundsvalls luftvärnsregemente, Lv 5, har sitt ursprung i ett batteri från Karlsborgs luftvärnsartilleriregemente (A 9), som sommaren 1940 förlades till Sundsvall. Batteriet överfördes hösten samma år till Östgöta luftvärnsartilleriregemente (A 10), och blev dess detachement i Sundsvall med beteckningen A 10 Su.

Officerarnas förläggning och förbandsexpeditionen förlades bl.a. till Hotell Knaust medan de värnpliktiga inhystes i flera av stadens skolor samt på Åstön. Kasernerna på Södra Bergets sluttning med utsikt mot staden blev inflyttningsklara i början av 1943 och används fortfarande men nu för helt andra ändamål.

1941 organiseras den om som Sundsvalls luftvärnsdivision. Sundsvalls luftvärnsskår (Lv 5), upprättades oktober 1942 i samband försvarsbeslutet 1942 samtidigt det nya truppslaget luftvärnet bildades.

Rekrytstyrkan växte efter hand och omfattade till slut 400-475 man/per år. Härtill kom också en KFÖ-styrka om ca 2700 man/per år, av vilka ca 2000 tillhörde luftvärnsförband och övriga värförband. De värnpliktiga kom huvudsakligen från Mellannorrland samt W, X och O län (ca 35% av landets yta). Utbildningens inriktning har mesta dels varit den för luftvärnsförbanden och dess materiel normala. Därutöver var pansarvärns-, stridsvagns-, artilleri- och luftvärns-kanoner pjästyper som förekom i värförbandsutbildningen. Även viss centraliserad utbildning i t ex vinter- och mcordonans-tjänst förlades till Lv 5. I 1970-talets början genomfördes under några år utbildning med Rb 69 (Red Eye) med stor vikt lagd vid samverkan med infanteriet (I 5 i Östersund och I 21 i Sollefteå.)

Bilder från Lv 5-Kamratförenings hemsida

1974 omorganiserades kåren till Sundsvalls luftvärnsregemente (Lv 5).

Lv 5 läggs ner

Indragningshotet över regementet kom redan i början av 1950-talet och 1958 var orosmolnen som tätast.

I december samma år skingrades de emellertid och förbandet fick ytterliggare några år att verka. Utredningarna fortsatte dock och den 16 mars 1978 beslöt riksdagen om Lv 5:s indragning, vilket ägde rum den 30 juni 1982. Som en påminnelse om förbandet restes en minnessten vid infarten till 1 komp kasern.

Lv 5 Kamratförening bildades 1982 och ändamålet är att vara en sammanhållande länk mellan fd Lv 5:are.

<http://web.telia.com/~u69003239/index.html>

Stockholms batteri 70 år!

Stockholms Batteri - en "hjälppläs" till kamratföreningen i Östersund - grupperade första gången den 2. april 1938 på Hamburger Börs - "i skuggan av en stövel"!

Batteriets förste chef, Hans Strokirk, kunde då mönstra 53 medlemmar. Redan i augusti hade man hunnit med de militära kamratföreningarnas marsch till Skansen och en uppvaktning på Ladugårds-gärdet inför Konung Gustaf V:s 80-årsdag.

Krigsutbrottet 1939, då Batteriet just fyllt 1 år, befäste helt plötsligt vikten av samhörighet, både internt inom Batteriet och med Kamratföreningen på A 4 i Östersund.

Sammankomsterna berikades fort nog med minnen från olika beredskapsperioder. Namn som R F Sohlberg, J Hedberg, A Wiklander, T Berggren, E Stackell och S U Tilly passerar revy i matriklarna.

1943 anordnades en resa upp till A 4:s 50-årsjubileum. "mat fanns det i överflöd, kupongfritt" står det i en reseberättelse.

Från Hans Strokirk gick klubban över till Anders Westerberg, John Pålman, Gunnar Gräslund, Magnus Pålman, Lennart Uller, Lars Lagrell, Johan Persson och nu åter Lars Lagrell.

Batteriet har fortlöpande varit en samlingspunkt för norrlandsartillerister som tillfälligt eller för gott grupperat i Stor-Stockholm med omnejd.

Medlemmar med nära och direkt erfarenhet av beredskapstidens hästar, seldon och dynga har dock efter hand gjort patron ur.

I stället har Batteriets ljudmätpluton registrerat att gnägg och frust ersatts av ett tilltagande brum från dieseltraktorer och från vida kraftigare mynningsknallar.

Dessa ljud kommer från yngre, helmotoriserade batterimedlemmar.

Sammankomsterna kombineras då och då med studiebesök. Så har batteriet bl a besökt en jagare och dess eldledningscentral, polisens ledningscentral, ett ölbryggeri med ett förnämligt museum, en datatillverkare, Polisrytteriet och Postmuseum för att nu bara nämna några få.

Kontakten med A 4 fick en utökad aktualitet i och med att högvakterna på Slottet så småningom anförtroddes landets samtliga försvarsförband, skolor o d.

Sälunda fick även A 4 begå sin stora högvaktspremiär 1978, alltså för just trettio år sedan, med många nedresta NA-kamrater och anslutande stockholmsbatterister som nästan andäktiga åskådare.

Den nya tidens anda har inneburit ett synnerligen berikande och trevligt tillskott såtillvida att fruar,

andra familjemedlemmar, odyler* o d kan bli medlemmar och dela våra krutdoftande minnen.

**Kommer från uttrycket fruar, sam-/särbos och dylikt.*

I nyare tid har vår- och andra utflykter till t ex Vaxholms fästning, Skokloster, Hemvärnets strids-skola m m berikat samhörigheten.

Den 2008 synnerligen trevliga sammankomsten var en utflykt till Rosendal på Djurgården, där vi fick en suverän guidning i botanikens värld, och sedan en god lunch "uti vårsoolens glans".

Batteriet har också sänkt standaret inför två konungar, Gustaf V och Gustaf VI Adolf, vid deras sista färder.

Batteriet gick in i väntplats under Masse Pålman's sjukdom och fränfalle 1996. Så småningom - och särskilt aktualiserat av A 4:s nedläggning 1997 - har dock Batteriet återupptagit marschen, temperaturkorrektionen indexreglerats, O-linjekorrektören kalibrerats och loppet dragits.

Underrättelsekompaniet spårar alla norrlandsartillerister inom vårt mätområde och uppdaterar adresser m m.

Här kan noteras att medlemsantalet i dagsläget är ca 126, nära 20 % av hela Kamratföreningens!

Sven Holmberg, Gösta Mittag-Leffler och Sten Lindahl bearbetade och föreslog för några år sedan vis-sa riktlinjer för Stockholms Batteri vilka nu har inarbetats i Kamratföreningens stadgar.

Vid årsmönstringen 2008 fastställdes Batteriets organisation enligt följande:

Batterichef	Lars Lagrell
Adjutant	Tony Damström
Kvartermästare	Lars Johnsson
Battoff	Staffan Wredling
Eoff	Mikael Lindberg
Revisor	Jan Hallgren
Revisor stf	Mats Tallbom

Bland medlemmar som på senare avmönstrat, och omgrupperat till nya O-platser, må nämnas just Masse Pålman, Hans Werthén, Sven Holmberg, Greger Lindberg, Ingvar Marklund och Jonas Hedberg, den senare vår nestor och hedersordförande intill sitt fränfalle vid 104 års ålder!

Jonas Hedberg intog en självskriven hedersplats vid våra sammankomster. Batteriet har på olika sätt hedrat deras minnen.

De planer som diskuteras i dagsläget inrymmer något slags samverkan med övriga artilleribatterier som är grupperade i Stockholm. För

Batteriets del är även kontakter med Fältjägarna aktuella.

70 års-jubiléet

Idén att inleda jubileet på Armémuseum föddes av att man i Finland 2009 högtidlighåller 200-årsminnet av Finlands "skilsmässa" från Sverige 1809. Ceremonien i Finland begynte dock redan hösten 2008.

Armémuseum hade i en speciell utställning fokuserat på detta - på "Sveriges sista stora krig".

Besöket på Armémuseum kom också att ha en särskild koppling till Stockholms Batteri såtillvida att vår medlem och hedersordförande Jonas Hedberg gjorde helt berömvärda forskningsinsatser om och med finska artilleriet.

Här en helt otrolig historia:

Ryssland började fort nog efter kriget 1809 planera och bygga en väldig fästning på östra Åland; på Bomarsund.

När Krimkriget startade 1850 var fästningen långt framskriden, dock inte på långa vägar färdigställd.

År 1854 seglade en fransk-engelsk eskader in mot Bomarsund, under admiral Sir Charles Napier, och sköt fästning-en sönder och samman.

Fartygs- och landartilleriet hade utvecklats så, att de traditionella befästningarna visat sig hopplöst föråldrade.

Sex år efter Bomarsunds förstörelse, d v s 1860, börjar man i södra Stockholm bygga en lång serie befästningsverk just av den typ som sex år tidigare hade visat sig just hopplöst föråldrad! Snacka om långsam underrättelsetjänst!

Näväl, man kom ganska snart till grym visshet om misstaget, och projektet lades ned långt innan ens halvfärdigt.

En liten rest av muren vid en av anläggningarna kan beskådas i det hus där undertecknad arbetar; i WSP:s kontor omedelbart söder om Gullmarsplan.

En informativ utställning om muren är öppen för publikum. Den ger en intressant bild av dåtidens, med dagens ögon något naiva, säkerhetsuppfattning.

Staffan Wredling
Battoff

Studiebesök vid Saab Aerotech den 25 februari

Ett tjugotal medlemmar från föreningen hade hörsammat inbjudan till företaget.

På plats välkomnades vi av de "gamla" kollegorna Bo Rosenau och Lars Hammar, som tillsammans med platschefen Tomas Fahlen gav en god beskrivning av företaget.

Vi fick klart för oss att här fanns faktiskt ett ganska stort försvarsföretag (c:a 200 medarbetare) i vår demilitariserade stad. Ursprunget var en utlokalisering av en mindre del av FFV från den tiden då statsmakterna såg till att försvarsverksamheten i Östersund utökades.

Nu ingår företaget som en del i den stora försvarskoncernen SAAB. Trots att den heter som den gör och trots att varumärket/symbolen från gamla Saab/Scania har samma utseende har företaget inget samband med bilen Saab inte ens, när man som jag har en Saab Aero.

Företagets personal är i huvudsak högt utbildade tekniker/ingenjörer men har också en mindre del verkstad/fabrik.

Bosse och Lars berättade om den stora skillnaden att jobba i ett privat företag med krav på att leverera inkomster. Både positivt och roligt när det lyckas, men naturligtvis en stressfaktor, om man inte rör hem ett kontrakt. I alla fall en stor skillnad till försvarets byråkratiska ekonomisystem, där man tilldelas pengar i förhållande till hur duktig man var på att budgetera på ett för överordnad myndighet trovärdigt sätt.

Företaget har fortfarande försvaret som sin viktigaste kund och det var roligt att höra hur utlandsstyrkorna numera i stor utsträckning köper civila tjänster för sådant som tidigare ingick i den militära organisationen.

Säkert mycket mer kostnadseffektivt för dessa särskilda förhållanden. På något sätt var vi väl lite föregångare på AR4 när vi lejde in våra civila datorer och utnyttjade i fält, för att inte tala om att vi till ett antal gammaldags högre militära chefers förskräckelse hyrde in husvagnar, som ersättning för det gröna tältet.

Inte så förvånade var också att höra att företaget var duktiga på att skapa och sälja totala säkerhetslösningar för civila företag som Bromma/Arlanda, vårt kommande fängelse och Oskarshamns kärnkraftverk.

Avslutningsvis gick vi genom lokalerna (som var mycket större än man anar från E14) och fick i verkstan komma in i ett rum med en minst sagt skrovlig tapet. Rummet var till för att testa elfunktioner av alla de slag och skulle vara fullständigt avskärmat från yttervärlden, vilket bevisades av att ingen mobiltelefon fungerade.

Till slut fick vi också sitta ner och äta en god smörgåstårta med te eller kaffe.

Efter två intressanta timmar
var studiebesöket slut

Sten Bredberg

SAAB

Saab Aerotech är en affärsenhet, som införlivades med Saab AB i september 2001.

De har cirka 1800 anställda och verksamhet på en stor mängd orter i Sverige, samt bland annat i USA och Sydafrika.

AerotechTelub var ett svenskt konsultföretag inom främst försvarsteknik.

Företaget bildades 1999 genom sammanslagning av Celsius dotterbolag Aerotech och TietoEnators dotterbolag Telub och hade som mest cirka 2 600 anställda. Företaget sålde tekniska tjänster inom informationsteknik, elektronik och farkostteknik främst till offentliga beställare, bland annat inom Totalförsvaret.

I september 2001 förvärvades aktiemajoriteten av försvarskoncernen Saab vilka införlivade AerotechTelub i moderbolaget.

Källa: Wikipedia

Ett studiebesök på nya försäkringskassan i Östersund

Den 3 september genomfördes ett studiebesök vid fd ATS lokaler där det idag är försäkringskassan som huserar. Det var 17st nyfikna deltagare som intresserat hade samlats vid entrén till försäkringskassan. Lars Andersson (tippe vid A 4) var den som skulle visa oss runt och samtidigt berätta om hur verksamheten i dag är inom försäkringskassan. Oturligt nog så insjuknade han dagen innan i svininfluensan. Han löste ändå uppgiften och tillsåg att en avdelningschef tog sig an uppgiften att guide oss runt i lokalerna.

Om det var svårt att ta sig genom vaken då regementena fanns där så är det inget mot hur det är idag.

Både en inpasseringskontroll och passerkort behövs för att kunna komma in innanför dörrarna. Även lokalerna inne var ordentligt ombyggda. Väggar mellan de olika lektionssalarna var borttagna och utgjorde idag ett ända stort kontorslandskap.

Cafeterian på andra planet var också ombyggd till ett stort lunchutrymme där det idag fanns ett stort antal mikrovågsugnar placerade för att kunna lösa luncherna åt de anställda.

Efter att guidningen var klar så avtackades avdelningschefen genom att han tilldelades ett exemplar av A4 historiebok.

Sedan vandrade deltagarna upp till fäbodstugorna för att inmundiga smörgåstårter och dricka en kopp varmt kaffe.

Leif Haglund
Ordf. VU

Gustaviansk kanon får nytt liv

Inom Jämtlands Fältartilleri har det länge funnits en önskan om en äldre pjäs än den 7,5 m/02 föreningen förvaltar. Önskan bottnar naturligtvis i en strävan att visa artilleriets historia i Jämtland under en längre tidsperiod än som är möjligt med en pjäs från 1900-talets början.

Idéerna och prospekten har varierat under de senaste 10 åren, men det senaste året dök en möjlighet upp att kunna restaurera en pjäs från gustaviansk tid, ett trepunds kanon från 1773.

Pjäsen härstammar troligtvis från det 3-punds batteri om 6 pjäser som sattes upp på Frösö skans 1773. Batteriet, Jämtlands Fältbatteri, kom att delta i striderna 1808-1809, bl.a. i Hörnefors och Umeå. Pjäserna avvecklades och togs ur organisationen runt 1815.

Nåväl, runt 200 år senare, närmare bestämt runt nyåret 08/09 började arbetet med att pjäsen flyttades från sjöflygförrådet på Frösö Lager till JFA:s domäner. En handfull medlemmar tillsammans med B. G. Olsson hjälptes åt att flytta resterna av den en gång så stolta pjäsen.

Henric Tungström och Leif Eriksson med nyrenoverad pjäs som nu lystrar till namnet STOLTHETEN

Naturligtvis var det ett jåkligt snöoväder den dagen och minst ett par bilar lyckade driva ner i diket i backen upp från sjöflygfårädet, släpvagn med pjäs likaså. Situationen räddades av BG som med hjälp av kungens traktor kom till undsättning, STORT TACK BG, utan dig hade det inte gått vägen.

Följande arbetsdagar ägnades åt nedmonterig av pjäsen. Eldröret var intakt, likaså mycket av övrigt smide. Av trädelarna återstod ganska mycket, dock i dåligt skick.

Pjäsen verkar ha blivit restaurerad tidigare, då mycket av den i ek byggda lavetten bytts ut mot en byggd av furu. Kvar av originaldelarna fanns några ekrar och ett nav. Även om träbitarna var i dåligt skick var det avgörande för hela restaureringen att de fanns kvar och kunde fungera som mall.

Att hitta en snickare som ägde kunskaper att nytillverka lavett delarna såg länge ut att bli svårt. Främst hjulen är svårtillverkade och vi förstod att det var där både resurs av tid och pengar skulle behöva läggas.

Men när nöden är som störst är ju ofta hjälpen som närmast. Jag hade genom mitt arbete på museet kommit i kontakt med Leif Eriksson med företaget Snickarglädjen i Mänsåsen.

Glädjande nog tog han på sig arbetet och började i en rasande fart. Vi hade själva tänkt tillverka resten av lavetten, men den sågades han också till medan han ändå höll på.

Allt gjordes alltså i ek utom naven till hjulen som enligt konstens regler görs av vällagrad alm.

Parallellt med detta jobbade jag och några till med övriga delar. Kanonröret var i bra skick och honades ur. Viskare, luntstake och laddstake m.m. fick nytillverkas. God hjälp hade vi av Peter Holmgren vid Nerike Wermlands Karoliner, NWC. Även Armémuseum fick några besök där det mättes och togs färgprover på originalpjäser.

I slutet på april levererades del efter del till Frösö Lager och bl.a. jag och Gro Olsen fick det stora nöjet att stryka lavetten med väldoftande linoljefärg. Smidet som målades svart

fanns som sagt kvar i stora delar men flera delar nytillverkades av Roger Höglund och Marcus Ljungh.

Ett delmål var att provskjuta under JFA:s s.k. papegojskutning den 9/5. Undertecknad fick äran att tända den första laddningen bestående av krut och vetemjöl. Och visst, nästan på månaden 200 år efter det att pjäsen stödde reträtten vid Hörnefors small samma pjäs på nytt. Det hela firades med champagne och snittar på skjutvallen.

Sitt verkliga elddop fick pjäsen vid en militärhistorisk manöver kallad Västra fronten i slutet av maj och föreningen fortsatte sitt historiska fälttåg till Bleckåsen och Sävar och Umeå för att avsluta ett händelserikt år i Stockholm med en uppvisning på Gärdet.

Jag och föreningen vill tacka alla inblandade för all värdefull hjälp och hoppas att ni som inte sätt pjäsen i aktion får möjlighet till en gustaviansk kanonupplevelse så snart som möjligt.

Henric Tungström

Ovan tv: Gro Olsen (manskapsuniform m/1794-1806 och Mikael Andersson (officersuniform m/1802).

Ovan th: Henric Tungström tänder det första skottet på kanske c:a 200 år - SKYDD!

Nedan, andra skottet avlossas, Stolt-heten har bestått provet!

Bendzpris 2009

Fjölårets vinnare Dan-Erik Danielsson (dampe) hade planerat och förberett årets upplaga av Bendzpris.

De förväntansfulla tävlande möttes upp vid entrén till "multi challenge hallen".

Dampe redogjorde sedan för de olika momenten som årets deltagarna i skulle provas i. Det började med en orientering inom staketet på gamla A4, där det gällde att finna svaren på de olika frågor som fanns nedtecknat likt en orienterings karta. De faktaskyltar som finns placerade runt omkring området intill gamla byggnader skulle sedan svaren kunna finnas så att man enkelt kunde klara utav samtliga stationer.

Efter orienteringen övergick tävlingen till moment inne i Boda borg. Det var strid i laserhallen och bilkörning av radiostyrd bil samt skytte med hjälp av blåsror som stod på schemat. Alla åldrar kunde med lätthet delta. Efter att alla kämpat väl så fanns en segrare, Mikael Lund. Mikael fick därmed mottaga 1:a priset som var en tenntallrik som han valde att ej gravera.

Efter tävlingen genomfördes sedan under kvällen en gemensam middag.

Nu återstår det för Mikael Lund att påbörja planeringen inför 2010 års upplaga av Bendzpris.

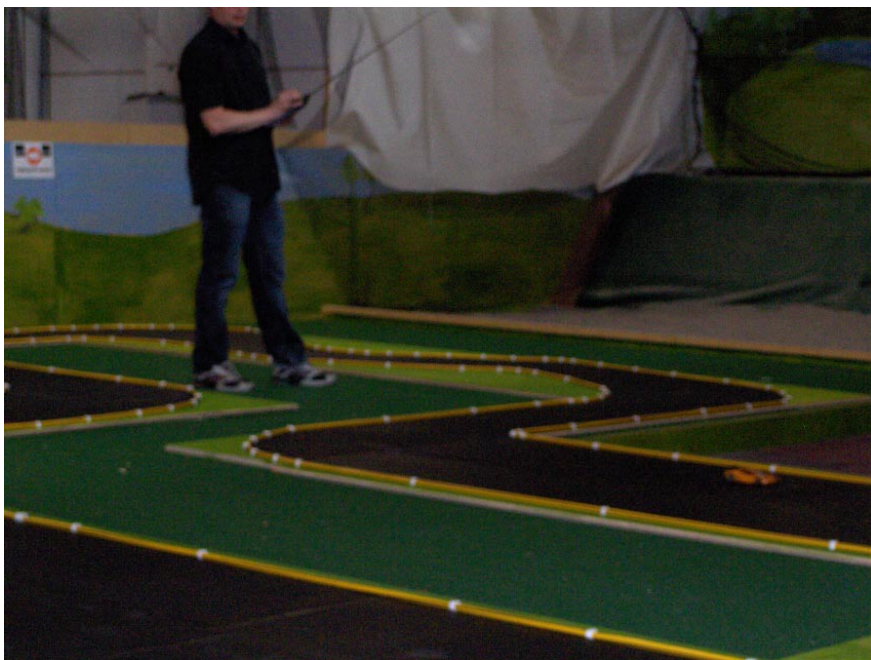
/Leif Haglund
Ordf.VU

Att köra bil längs en bilbana är inte alltid så lätt!

Nedan th pristutdelning av Leif Haglund till segraren Mikael Lund.

Dennis instruerar!

Ovan: Bendz, segraren Mikael Lund under skyttemomentet.

Nedan, den imponerande bilbanan!

Årsmötet 2009

Middag på
garnisonsmässen,
f.d. 15

Pannkakor är alltid bra!

**Vårutflykt till
Klövsjö i den
vackra vårvintern!**

*Vinprovning stod bl.a.
på programmet!*

Från invigningen av artillerimuséet i Kristianstad.

*Salutavdelning med 7,5 cm kanon,
något blandad utrustning.*

Kanonavdelning med m/1863 och kolett respektive attila.

Äldre pjäser i muséets utställning, längst till vänster en 8-pundig haubits m/1775

SMKR i Karlskrona

*Bild 10 Ida Karlsson framför HMS
Visby, till vänster i bild, den båt som hon
nu tjänstgör på, samt
HMS Helsingborg till höger.*

Nyinvigning av Artilleri Museet i Kristianstad (gamla A3).

Undertecknad hade det stora privilegiet att få åka ner och bevittna nyinvigningen av detta museum, den 9 maj 2009. Museet är beläget inom gamla A 3 kasernområde med infart ca 500 m söder N Åsums kyrka längs vägen mot Köpinge.

Infarten till muséet

Resan, som skedde med egen bil, ca 110 mil enkel resa, startade tidigt en lugn och fin morgon. Lite trafik, inga renar men allt för många fart- kameror som jag dock lyckades undvika blixtar ifrån.

Var på plats i god tid före invigningen, som var planerad till kl 1300, vilket gjorde att jag kunde gå runt litet i förväg och titta samt prata med några av A 3:s gamla entusiaster, som jobbat med detta museum.

Invigningen genomfördes av Leif Mårtensson, före chefen för A3, och nu bl.a. ordf. i Wendes Militärhistoriska förening, förklarade museet invigt genom att slå en spikklubba i bordet. Därefter hölls en del tal samt gåvor gavs från olika organisationer och personer.

Leif Mårtensson slår spikklubban i bordet

Efter detta gick vi ut och det sköts svensk lösen (4 skott) med en 10,5 cm haubits m/40.

*Till vänster uppifrån:
Förevisning av signalmateriel
Artilleriammunition
Kanonbakelse!*

Pjäschef var en av mina gamla kurselever på en ljudmät kurs, Torbjörn Larsson, numera Överste och chef för artilleriregementet i Boden. För avfyringen stod ett antal inbjudna gäster, bl.a. kommunalrådet i Kristianstad. Efter denna formella invigning blev vi guidad runt området och visades artilleripjäser, fortdon, signalmateriel m.m. inom området.

Under denna invigning blev vi bjudna på kaffe och en "kanon" bakelse samt en enkel vickning.

Bo Olsson

XXXII Nordiska Militära Kamratföreningsmötet Karlskrona 2009

Undertecknad fick den stora äran att medverka vid det 32 Nordiska Kamratföreningsmötet i Karlskrona 2009.

Mötet pågick från torsdagen den 11 juni till söndagen den 14 juni 2009 med ca 240 deltagare från de fyra nordiska länderna. Mötet var uppdelat i olika teman enligt nedan.

Dag 1 Karlskronas dag.

Förmiddagen ägnades åt att komma i "bås" på kasern Trolle inom marinbasen i Karlskrona.

Kl 1200 startade öppningsceremonin på kaserngården. Respektive nationskontinenter stod uppställda och avlämning skedde till Chefen för marinbasen, Överste Ola Truedsson, som hälsade oss välkomna. Musikkåren spelade och de fyra nationsflaggorna hissades för första gången gemensamt under detta möte.

Bild 1 Chefen marinbasen tar emot.

Efterdennaceremoni vidtog marsch till Amiralitetskyrkan där korum genomfördes av amiralitetspastor Henrik Lindén

Bild 2 Korum i Amiralitetskyrkan.

När den var klar gick vi i parad, med musikkåren i tåten, till stora torget där kommunfullmäktigas ordförande, Gunilla Ekelöf, tog emot och välkomnade oss till Karlskrona.

Bild 3 Uppställning för parad till Stora torget.

Efter torget fortsatt parad till Stumholmen där kommunstyrelsens ordförande, Karl-Gösta Svensson, hälsade oss välkommen och bjöd in oss på marinmuseum där vi bjöds på en vickning med champagne och lite småplock. Vi fick tillfälle att göra en rundvandring på museet.

När detta besök var klart var det enskild återmarsch till kasern Trolle samt middag.

Kvällen bjöd på kamratlig tillvaro på sjöofficersmässen.

Dag 2 Försvarsmaktens dag.

Dagen startade med frukost kl 0630, därefter uppställning och flagghissning kl 0800. Busstransport till Blekinge flygflottilj, F 17. Mottagning av Chefen F 17 tillika C Ronneby garnison.

Meningen var att vi skulle få se en föreläsning av Gripen systemet och helikopterskvadron samt flyguppvisning. Tyvärr blev det inte någon flyguppvisning av "tekniska skäl" utan vi fick enbart se dessa enheter på marken vilket var mycket intressant. Besöket fortsatte med kransnedläggning vid en minnessten över den personal som omkom vid en helikoptero olycka.

Efter detta bjöds vi på en "fältlunch" inne i en av hangarerna.

Bild 4 Föreläsning av helikoptrar.

Kl 1300 återtransport till Karlskrona och där blev det en visning av marinbasen samt mottagning av Garnison chefen Överste Truedsson. Efter middagen ägnades kvällen åt kamratlig samvaro.

Dag 3 Världsarvsdagen

Start kl 0800 med den obligatoriska flagghissningen därefter transport med militär färja ut till Kungsholmen och Kungsholms fortet, som numera finns med på listan över världsarv.

Bild 5 Ombordstigning på färjan till Kungsholmen.

Fortet var tänkt som en propp i sjövägen in till Karlskrona. Väl utkommen till fortet, möttes vi av en nästan tropisk miljö.

Bild 6 Kungsholmsfort.

Bild 7 Inne i Kungsholmsfort.

Bild 8 Kransnedläggning till sjös.

Återhämtning och vila på Trolle kasern före den avslutande högtidsbanketten vid repslagarbanan ute på Lindholmen.

Bild 9 Mina danska vänner vid den avslutande banketten.

Dag 4 På återseende

Kl 0800, flaggorna hissades för sista gången, därefter fria aktiviteter och hemfärd.

Det var två bonuseffekter som jag fick med denna resa. Det ena var att jag kunde besöka mina två barn och fem barnbarn som bor i Karlskrona området, underbart!

Det andra var att jag av en ren slump, mitt i vimlet under en stor marknad på torget i Karlskrona några dagar efter mötet, råkade träffa på en ung dam från Lit, vid namn Ida Karlsson. Ida skjuter pistol för A4 Skytteförening och har nyligen gjort värnplikten som vapentechniker på en av de fem nya Korvetterna, typ Visby, HMS Härnösand.

Efter värnplikten har hon som fått fortsatt tjänstgöring på båten och bjöd in mig på en personlig guidning. Hon visade båten från durken till kommandobryggan. Även kanontornet, där båtens två 57 mm automatkanoner (allmåls kanoner) sitter.

Tråkigt nog var det fotoförbud så jag kunde inte ta några foton inne i båten, utan bara ett från utsidan av den inhägnade kajplatsen.

Ida har fortutbildat sig och jobbar numera även som maskintekniker med sergeants grad, på båten.

Tack Ida! (se sidan 16)

Av Bo Olsson

NORRLANDSARTILLERIETS SENASTE KRIG

(Huvudsakligen från "Blad ur Norrlandsartilleriets historia" av Jonas Hedberg (Östersund, 1945) s.95-110)

Genom K. br. Den 26/5-1794 anbefalldes, att "Kongl. Artilleriregementet" skulle uppdelas i fyra mindre artilleriregementen, "däraf Svea regemente kommer att bestå af de härstädes (Stockholm) och på Vaxholm förlagda Compagnier jämte artilleriet på Frösö och Fredrics skantsar".

Någon ändring i personalens och utrustningens sammansättning vid skansarna ägde icke rum och på grund av det långa avståndet till Stockholm skedde ingen större ändring i förbandets självverksamhet. De årliga mönstringarna visade, att artilleristerna voro väl övade och väl skötte sin materiel.

Vid fredsförhandlingarna i Tilsit1 (idag Sovjetsk i Kaliningrands län) 1807 hade Napoleon intresserat Alexander av Ryssland för att frångå Sverige Finland, om Sverige icke ville stödja handelsblockaden mot England. Till följd av ett engelskt överfall på hösten samma år slöt sig också Danmark till Napoleon. Den 21/2 1808 inryckte ryssarna utan krigsförklaring i Finland med 20.000 man. Den 14/3 började Danmark krig och därmed följde även hot om fransk invasion. På Sveriges sida stod nu endast England, huvudsakligen verksamt med löften och subsidier.

I Sverige hade man förutsett, vad som komma skulle, och redan den 10/2 uppdelat armén för att kunna upptaga försvar i alla riktningar sålunda:

Finska armén
Generalbefälet å södra gränsen
Generalbefälet å västra gränsen
Gränsbefälet å norra gränsen
Reservarmén i Örebro
Reservbrigade i Jönköping och sedermera
Kustarmén (till Stockholms skärgårds och Norrlandskustens skydd).

I en särskild krigsberedning hade före ryska anfallet uppgjort planer för södra och västra gränsernas försvar, men ej ansett Norrland av sådan betydelse, att denna landsdels försvar behövde förberedas. På grund av att England utlovat en flottaktion i Öresund ansågs södra gränsen ej så hotad. Beträffande gränsen mot Norge antogs största faran förefinnas söder ut, enär från Trondheim inga krigsföretag ansågos vara att vänta, så länge ryssarna ej nått själva Sverige. Man räknade vidare med att ryssarnas framryckning i Finland skulle taga lång tid, varför Norrland i krigets början beräknades vara relativt tryggt.

Gränsbefälet å norra gränsen avsågs huvudsakligen som skydd för Jämtland och Härjedalen och hade följande sammansättning:

Chef: Översten och chefen för Västerbottens regemente Johan Bergenstråhle.

Trupper:

Hälsinge regementes norra bataljon
Västerbottens regementes södra bataljon
Jämtlands regemente
Jämtlands hästjägarskvadron ¹⁾
Jämtlands fältbatteri
3-punds batteri ur A 1 ²⁾
(ch: löjtnant Hårdh. Batt. Avgick den 9/3 från Stockholm till Sundsvall)
Summa: icke fullt 2.500 man.

1) Namn från 1802, förut Jämtlands kavalleriskvadron

2) Förkortningsbenämningen A 1 blev inte officiell förrän 1914 för Svea artilleriregemente (SAR).

3) Åren 1770-1820 benämnt Jämtlands infanteriregemente

Sedermera tillkommo vargerings- och lantvärnsbataljoner.

I mitten av mars var "fördelningen" samlad sålunda:

I Sundsvall:
Överste Bergenstråhle med högkvarteret
Hälsinge och Västerbottens bataljoner samt
Löjtnant Hårdhs batteri.
I Cronstads skans på Frösön:
Jämtlands regementes ³⁾ I. Bataljon och ett kompani ur II. Bataljonen
Jämtlands hästjägarskvadron och
Jämtlands fältbatteri
I Långå skans:
Jämtlands regementes II. Bataljon (utom ett kompani)

Den 3 mars beordrade generalfälttygmästaren "Commandanten på Frösön med område" artillerilöjtnant E. M. Krabbe, "att utan ringaste uppehåll genom forceradt arbete iståndsätta och i full marschfärdighet utreda ett batteri eller 6 st. af de i Cronstads förråd varande 3-punds jernkanoner".

Man observerar, att det var generalfälttygmästaren som gav ovanstående order, och icke chefen för Svea artilleriregemente, vilket understryker vad tidigare sagts om Jämtlands artilleris självständiga ställning oaktat dekretet av 1794. I alla fördelningsorder givas särskilda orderpunkter för detta artilleriförband, vilket utom med ovanstående namn även benämns Kapten Krabbes 3-punds lätta fältbatteri, Jämtlands Artillerie Compagnie, Bergsbatteriet och 3-punds divisionen.

Även namnet Jämtlands regementes batteri förekommer vid något tillfälle, oaktat förbandet ej hade med detta regemente att skaffa.

Då "Jämtlands fältbatteri" synes riktigast, kommer denna benämning att användas i redogörelsen för fältförbandet.

Krabbe, som varit jämtlandsartillerist sedan före 1786 och 1808 blivit kapten, fick nu sätta igång med att organisera batteriet, som skulle bestå av:

Batteribefälhavare	1
Avdelningschefer	3
Underofficerare	6
Underläkare	1
Servis (8 per pjäs)	48
Trumpetare	1
Kuskar	39
Hovslagare	1
Sadelmakare	1
Träarbetare	1
Reserv	9
Summa:	111

Hästar 78 (blev under kriget omkr 63)
3-punds kanoner med föreställare och anmarschbommar 6
Ammunitionsvagnar 3
Ammunitionskärror 6
Attiraljvagn 1
Furagevagn m.m. 1

Personalen togs från Jämtlands artilleri på Frösön,

MÄRKESÅREN 1808-1809

Mönster Rulla

Den del af Kongl. Svea Artillerie Regemente, Som är Commenderad til Tjenstgöring å Cronstads Skans, hörande til Norra Gräns Fördelningen, upprättad i anseende å Afmönstring från Passevolancen

Som till underdånigste följte af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse under den 23dje sistlidne April, Förrättades af Lietenanten vid Arméens Flotta Wälborne Herr Johan Gustaf af Lund, såsom Commenderad til Adjutant hos Befälhafvaren vid Norra Gränse Fördelningen, General Adjutanten, Öfversten för Kongl. Wästerbottens Regemente och Riddaren af Kongl. Svärds Orden Wälborne

Herr Johan Bergenstråle

med

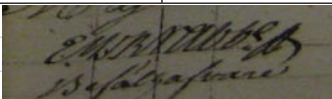
Biträde af Krono Magazins Förvaltaren Herr Johan Engström, såsom Mönstrings Commisarius, d. 13 Maji 1808.

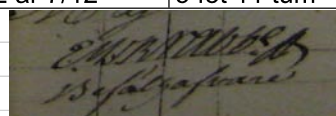
Character med Lön	Namn		Ålder	Tjenste År	
Under Lieutenant med Styckjunkare Lön	Erik Michaël Krabbe		44 år 6/12	36 år 8/12	
Tygskrifvare	Olof Engström		21 år 3/12	1 år 3/12	
SIDA 2					
Character med Lön	Nr	Karlens namn	Ålder	Tjenste År	Längd
Under Officer Constapel	1	Olof Öfverfelt	32 år 3/12	10 år 10/12	5 fot 8 tum
Lär Constapel	2	Olof Bergfelt	31 år 4/12	13 år 5/12	5 fot 9 tum
Artillerist	3	Gustaf Kilstrand	23 år 1/12	2 år 6/12	5 fot 7 tum
		Wid sista General Mönstringen d. 11 Aug. 1807, har Artilleristen No. 4 Pehr Nordhell erhållit afsked med Pension; I dess ställe insattes d. 19 Martii innevarande år Aproberade 6 års Kapitulanten Sivert Öfelt, således			
Dito	4	Sivert Öfelt	24 år 3/12	2 mån	5 fot 7 tum
Dito	5	Pehr Wallsten	29 år 9/12	7 år	5 fot 8 tum
Dito	6	Olof Bark	29 år 3/12	2 år 3/12	5 fot 9 tum
Dito	7	Jonas Wästerberg	22 år 1/12	4 år 5/12	6 fot 3 tum
Dito	8	Halfvar Falck	23 år 2/12	2 år 7/12	5 fot 11 tum

Cronstads skans den 13 Maji 1808.

EM Krabbe

Befälhafvare

MÖNSTERHERREN JOHAN GUSTAF AF LUNDS AVSLUTANDE KOMMENTAR VID MÖNSTRINGEN 1808-05-13

Slutmening

Kongl Maj:ts har i Nådiga Skrifvelse af den 23 sisl:ne April i Nåder befallt, att de på värfd fot varande Troupper böra ifrån Passevolance till Kronan afmönstras, samt - Passevolancen med d: 30 sistledne April uphöra. Till Underdånigste följte här af blev denna dag Afmönstring förrättad med den del av Kongl Svea Artillerie Regemente, Som är förlagd å Cronstads Skans, hörande til Norra Gräns Fördelningen; Allt Manskpet har funnits närvarande, och för-

öfrigt tillgått, såsom anteckningarne i Rullarne utvisa. Så väl Bevärings som utrednings Persedlarne äro brukbare och befunnits vara i godt stånd.

Manskpet blef tillfrågadt om de njutit hwad Kongl Majt och Kronan består, hwarwid ingen klagan förspordes. Discipline och Ordning syntes för öfrigt råda i alt. Af Mönstrings platsen Cronstad d: 13de Maj 1808.

J. G. af Lund
Adjutant hos Befälhafvaren vid Norra Fördelningen.

Gneralmönsterrullan från maj 1808 redovisar de artillerister ur Kungl Svea artillerireg:te som låg på "fredsstat" i Cronstads skans på Frösön, inte så många för att kunna bemanna "fältbatteriet" eller kanonerna på skansarna, därför behövdes personal från de andra artilleriförbanden, Jämtlands infanteriregemente och lantvärnet, icke att förglömma häststaten. / C Red

*Källor för originalrullor:
Västernorrlands landskontor/Artilleristatens brev, som förvaras i Landsarkivet i Härnösand.*

förstärkt med några artillerister från andra regementen, så att det blev 2 artillerister per pjäs. I övrigt fylldes luckorna med infanteri. Från Jämtlands regemente kom en del soldater, men huvudparten togs efter hand från lantvärnsbataljonerna, av vilka den ena efter den andra gjordes till artillerilantvärn och utbildades för den nya tjänsten samt kläddes i artilleriets uniform. Batteriet fick tillskott av personal huvudsakligen från "Skånska (Christianstads) Artillerielantvärnet".

En artilleriavdelning enligt ovan bestod av avdelningschef (officer) och två kanonavdelningar (Chef: underofficer) och avsågs liksom tidigare för samverkan med en infanteribataljon. Befälsbrist gjorde att officerare i viss utsträckning ersattes med underofficerare. Av manskapet var förutom artilleristerna en del soldater vid Jämtlands regemente av Krabbe tidigare utbildade i artilleritjänst, och dessa togos nu i bruk förutom vid Krabbes batteri även vid Hårdhs (18 st).

Vid organiseringsbörjan saknades föreställare och krut. Dessutom rådde liksom i landet i övrigt stor brist på hästar. Bristerna på materiel fylldes emellertid, och i april 1808 kom ett tillskott på 37 hästar, som gjorde förbandet delvis rörligt. I maj mönstrades Jämtlands artilleri på Frösön och var därmed i stort sett klart. Utöver Krabbes och Hårdhs batterier ägde borgarna i en del städer egna kanoner. Sälunda anmälde Piteå borgerskap att där befintliga 4 st. 6-punds och 5 st. mindre järnkanoner gjort klara och bemannats. Pjäserna voro ryskt krigsbyte och kommo till verksamt bruk under kriget.

Jämtlands artilleris skansar voro Friedrichs i Gefle, vilken var den enda fästningen vid västra kusten ("västra vallen") av Bottniska viken, och vilken hela kriget höll ryssarna borta från Gefle, samt Jämtlands läns (*anm länet bildades först 1810*) skansar. Av de senare var Cronstad på Frösön bäst i stånd, medan Dufwe, Hjerpe och Långå skansar voro sämre. Jämtlands artilleri var grupperat i de två förnämnda (i Hjerpe skans fanns den 16/7 40 artillerister, den 13/11 2 underofficerare och 35 artillerister och den 31/12 1 officer, 4 underofficerare och 20 artillerister, de senare av Christianstads artillerilantvärn. Dessutom funnos vid Långå skans (Ljusedal) 4 kanoner, som den 10/8 sänts dit från Frösön. För Härjedalens del voro dessutom 2 kanoner den 18/8 "från Klöfsjöfjället till Bergsbyn återkomne". Vid Hallen (Sundsbackssundet) stodo 2 kanoner samt vid östra och västra Frösösunden "3 svåra kanoner". I Hjerpe och Dufwe skansar funnos slutligen utöver ordinarie bestyckning minst 4 kanoner i varje. I beskrivning över striderna vid dessa skansar talas ofta om "batterierna", varjämte artilleripersonalens numerär pekar på större bestyckning än 4 pjäser per skans. Om Jämtlands artilleri var företrätt i Kallsede skans är obekant.

Kriget i Finland kännetecknades av stora ryska framgångar, varför Bergensträhle drog huvuddelen av fördelningen mot "västra vallen" av Jämtland blevo endast kvar de delar av II. Bataljonen av Jämtlands regemente, som lågo i Ljusnedal-Långå. Sedan isen brutit upp i Bottniska viken, var faran åter över för egentliga Sveriges del.

För att oroa ryssarna i ryggen insattes den 22/6 1808 mot Westerhankmo (2 km norr om Wasa):

Västerbottens bataljon
Jämtlands regementes II. Bataljon (två kompanier)
Västerbottens vargering
Jämtlands hästjägarskvadron (mindre del) och
Hårdhs batteri (utom 2 kanoner).

Expeditionen slutade olyckligt och följdes av krigsrättsutredningar. Bergensträhle blev fånge och Hårdh stupade, då batteriet med stor tapperhet kämpade på Wasa gator. Resterna av detta batteri ingingo sedermera i Finska artilleriregementet under kapten Charpentier. Efter Bergensträhle blev i juli generaladjutanten H. von

Engelbrechten fördelningschef i Sundsvall.

Av fördelningen hade den 28/5 till
västra armén avgått:

Hälsinge bataljon och
Jämtlands regementes I. bataljon (utom ett kompani)

"Norra fördelningen" kom nu alltså endast att bestå av:
Ett kompani ur Jämtlands regemente i Ljusnedal med
från Frösön avdelat artilleri.

Ett kompani ur Jämtlands regemente i Duved med
artilleri i skansen.

Ett kompani ur Jämtlands regemente i Sundsvall.

Hästjägarskvadronen (huvuddelen) i Sundsvall

Jämtlands fältbatteri i Sundsvall.

En avdelning ur Hårdhs batteri i Sundsvall.

Summa omkring 500 man.

Då "Norra fördelningens" styrka på detta sätt nedgått, begagnade norrmännen tillfället att falla in i Jämtland. I nordanfjellske Norge var general Krogh chef. Han hade order att över Jämtland och Härjedalen rycka in i Sverige. Anfallet mot Härjedalen hejdades vid Ljusnedals bruk av Jämtlandskompaniet och de 4 kanonerna ur Jämtlands artilleri, varefter norrmännen återvände. Mot Jämtland uppsattes en häravdelning om 644 man under major G. Fr. von Coldevin. Av artilleri medförde norrmännen 2 st. amusetter och 6 st. handmørsare. Avdelningen ryckte fram på tre kolonner, över Vaerdalen-Suul, över Färsdalen och över Stjördalen-Skurdalsporten-Handöl-Staa samt passerade riksgränsen den 10/8. Avdelningens främsta uppgift synes hava varit att förstöra Hjerpe skans.

Duveds skans, som endast svagt försvarades, intogs av norrmännen och raserades. Från Undersåker fick den svenske befälhavaren överstelöjtnant Tideman uppmaning att kapitulera, men vägrade, trots att det i hela Jämtland endast fanns 300 soldater. Hjerpeskansens personal var bättre beredd än Duveds, och den 15/8 beväpnades även menigheten vid skansen. Den 10/8 hade från Cronstad uppsänts 4 kanoner, och den 14/8 passerade Ovikens kompani med en avdelning ur Jämtlands artilleri Brunflo på marsch från Sundsvall till skansen.

Utsikt från Järpe skans mot den norska positionen på dagen 200 år efteråt, 2009-08-16, förgrunden krutkällaren

Den 16/8 anlände norrmännen och grupperade sig mitt emot skansen på andra sidan sundet vid sjön Litens norra del. Beskjutningen av skansen igångsattes, men hade ringa verkan. En artillerist blesades i huvudet av en jägarkula, fem andra sårades även, och en infanterisergeant stupade. På grund av avståndet mellan de stridande (mer än 200 m.) användes på båda sidor mest artilleri och refflade gevär. Kanonelden hindrade norrmännen bl.a. att passera vattnet.

Kl. 7 em. avbröts striden, och norrmännen återvände den 17/8 till Norge på de av regn fullständigt uppblötta vägarna. Ammunitions- och livsmedelsbrist lär även ha inverkat på beslutet om återtag. Häravdelningen passerade Tångböle-Handöl den 18. och Skurdalsporten in mot Meraaker den 19. En mindre del gick från Snasen över Skilstugan in i Vaerdalen. Norrmännen hade under hela sitt uppehåll i Sverige uppträtt mycket mönstergillt. Av deras artilleri förstördes 1 amussett och alla 6 handmörsarna. Av personal förlorade norrmännen enligt officiell uppgift 1 död, varjämte 5 sårades (två av dem blevo fångar), men i Norge berättades, att elden från skansens artilleri gjort stor förödelse, fastän detta hemlighållits vid återkomsten. Om striden vid Hjerpe skans sägas på svensk sida bl.a.: "Hade ej skansen och batterierna varit, ås syntes som vårt krigsfolk ej kunnat gjort synnerlig motstånd". Som ovan nämnts, avsåg fördelningschefen vid norrmännens infall genast Ovikens kompani och en avdelning ur Jämtlands fältbatteri till Hjerpe skans. Efter dem kom Västernorrlands lantvärnsbataljon, och till Långå skans sändes Gävleborgs lantvärnsbataljon, en avdelning hästjägare och en avdelning ur Jämtlands fältbatteri.

På Åland vidtogos vid denna tid förberedelser för offensiv mot Finland. Norrmännens infall mot Jämtland gjorde emellertid att 5000 man, som avsetts för denna offensiv, i stället dirigerades till Jämtland, däribland de båda livgrenadjärregementena, Jämtlands regemente, lantvärnsstrupper och ett 6-punds batteri ur A 1.

Då kort tid efteråt ryssarna åter började framryckningen i Finland, skedde ånyo omgruppering mot Bottniska viken. I oktober 1808 vore trupperna i Jämtland förlagda sålunda:

I Järpen:

Två kompanier ur Jämtlands regemente och en avdelning ur Jämtlands fältbatteri

På Frösön:

Västerbottens lantvärnsbataljon (utom ett kompani)

I Ålsen:

Två kompanier ur Jämtlands regemente

I Hede:

Ett kompani ur Jämtlands regemente och ett kompani ur Västernorrlands lantvärnsbataljon

Jämtlands fasta artilleri var grupperat som tidigare under året. Övriga trupper voro förlagda i Gefle, Söderhamn, Hudiksvall, Härnösand och Umeå med högkvarteret och Jämtlands fältbatteri (utom avdelningen i Järpen) i Sundsvall.

Hjerpe skans synes efter norrmännens återtag snabbt ha satts i bättre skick än tidigare och försetts med starkare artilleri. Den 3/9 1808 antogs Pehr Amnéus som tygskrivare där, och den 13/11 skriver Krabbe, "Commenderad artillerie Befälhavare för Norra Gränse fördelningen" om "batteriet i Jerpe skans". Artilleriets personalstyrka i skansen har tidigare berörts.

Jämtlands fältbatteri synes ha haft ständig hästbrist. Så rekvirerades t.ex. den 21/7 14 st. aktionshästar samt dessutom:

- 6 centner groft Defensions Krut
- 300 kulor
- 6 rörviskor
- 60 drittelremmar
- 60 drittelstreck
- 6 drittelviskare och

6 pund mjölkrut.

Hästrekvisitionen effektuerades två månader senare, då batteriet fick "9 inköpta aktionshästar" och löfte om 5 st. "från Finnland återkomne".

Detsorgliga fälttåget i Finland slutade med konventionen i Olkijoki, varigenom Finland utrymdes. Stilleståndet kom att räcka den 19/11 1808 – 18/3 1809, under vilken tid resten av Finska armén förlades i trakten av Piteå. Norra fördelningen omgrupperades och hemsändes i stor utsträckning tillsammans med lantvärnet.

I övrigt ägde under stilleståndet kompletteringar och övningar rum. Intressant är det k. br. Av den 30/12 1808, som meddelar, att batteri ej får splittras i elden (vi hava tidigare sett, huru batteri oftast uppträtt i avdelningar om 2 kanoner). På hemväg från Finland beordrades ett 6-punds batt. av A 1 under kapten Panchéens befäl att stanna i Gefle och ingå i Norra fördelningen. Jämtlands fältbatteri återgick i sin helhet till Cronstads skans på Frösön.

1808 års krig hade medfört stora ryska framgångar, varigenom Sverige förlorat Finland under det att Sveriges övriga fiender icke uppnått några resultat. Nyåret 1809 uppvisade ett Sverige fyllt av inre splittring och med dålig ledning – ej minst på de militära områdena. Vapenvilan utnyttjade ryssarna till att skaffa sig full klarhet i de svenska truppernas gruppering och göra sig väl förtrogna med det inre tillståndet i landet.

Finska armén var förlagd som skydd för norra gränsen vid Torneå-Umeå. Den 21/1 1809 bildades av finska armén och norra fördelningen "Norra armén", där de finska trupperna bildade I. fördelningen och de svenska II.

Den 18/3 bröto ryssarna stilleståndsavtalet, ungefär samtidigt med att statsvälningen ägde rum i Sverige. Den åt sitt öde lämnade finska armén gick redan den 23/3 till stor del förlorad genom kapitulationen i Kalix. Under april förekommo inga fientligheter. Jämtlands fältbatteri, över vilket Krabbe sedan den 19/1 förde befälet, låg fortfarande på Frösön fullt komplett "med utrustning, befäl och service", men hästbristen var som förut akut, enär batteriet nu endast hade 9 hästar.

Resterna av finska armén samt gamla "norra fördelningen" reorganiserades under april månad till en ny "norra fördelning" om 2400 man, uppdelad på två brigader – den finska och den svenska – med följande sammansättning:

I. Finska brigaden.

Chef: Överste Fahlander (Edelstam)

22 karelska dragoner

Savolaks I. fältbataljon (rester av Savolaks infanteriregementes IV. bataljon.

Savolaks II. Fältbataljon (rester av Savolaks jägarregemente och Karelska jägarkåren)

Österbottens fältbataljon (rester av

Österbottens och Vasa regementen samt Kajana och Uleåborgs läns bataljoner.)

II. Svenska brigaden

22 nyländska dragoner

Svenska bataljonen (tillfrisknade från svenska

regementen, som deltagit i fälttåget i Finland)

Hälsinge regementets II. bataljon.

Jämtlands regementes I. och II. Bataljon.

19. 6-punds åkande, lätta finska fältbatteriet (Chef: kapt. Elfving) och 1. avdelningen ur

Jämtlands fältbatteri.

I maj fick Georg Carl von Döbeln befälet över fördelningen. Utöver ovan nämnda trupper funnos flera andra förband utspridda över hela Norrland. bl.a. Jämtlands fältbatteri (utom 1. avdelningen) på Frösön och 1. 6-punds batteriet A 1 i Sundsvall.

Inför hotet från den 6000-8000 man starka ryska arméns framträngande norrifrån blev Döbelns första

uppgift att rädda de stora förråden i Umeå. Detta lyckades med hjälp av en konvention, varefter staden den 31/5 utrymdes och de svenska trupperna grupperades vid Öre älv. I detta läge anlände starka svenska sjöstridskrafter till Bottniska viken. Deras uppträdande i förening med ryssarnas svårigheter att skaffa proviant i den erövrade delen av Sverige gjorde, att fiendens ställning försvagades och att man på svenskt håll kunde uppgöra offensiva planer.

Efter Umeåkonventionen insjuknade Döbeln, varför befälet över fördelningen övertogs av generalmajor J. A. Sandels. Denne fick order att anfälla, och den 4/7 var fördelningen i Hörnefors i känning med fiendens förposter. Då inkommo underättelser, att fienden förstärktes till omkring 5500 man, varför fördelninen i stället ordnades för försvar av byn. Som bevakning utsändes 200 man av Jämtlands regemente. Denna åtgärd kritiserades sedermera, då man ansett det bättre med en förpost av stridsvana finska trupper än av "Jämtlands regemente, som här kämpade sin första strid och ej haft tillfälle att luka annan krutrök än den på lek åstadkommit från egna fängpannor". Tidigt den 5/7 anfölls förposten av ryssarna och drog sig tillbaka. Huvudstriden "stod het i sommarkvällen med en förfärlig geyärs- och styckeeld" vid Hörnefors, Hörnehammar och Ångersjö. (Slaget vid Hörnefors)

Vid Hörnefors höll en avdelning ur 19. finska batteriet bron ren från fiender, och vid Ångersjö stodo, förutom en bataljon, resten av finska batteriet och 1. avdelningen ur Jämtlands fältbatteri för vägförsvar. De ryska bataljonerna stormade upprepade gånger bron vid Ångersjö, men revos varje gång upp av artillerielden. Den olyckliga utgången av striden vid Hörnehammar medförde emellertid, att fördelningen måste draga sig tillbaka mot Öre älv. (*Anm. Öre älv vid Långed i Ångermanland där Jämtlands reg:te byggde kvarstående "falska" batteriställningar*)

Som eftertrupp gick Savolaks II. fältbataljon under befäl av överstelöjtnanten Joakim Zakris Duncker. I eftertruppen ingick dessutom en avdelning ur vartdera Jämtlands fältbatteri och 19. finska batteriet (Ångersjöartilleriet). Under de uppehållande striderna dröjde Duncker ofta för långa i sina positioner. Följden blev att ryssarna inringade hans trupp. Vid utbrytningen stupade han själv, men hans savolaksiska och karelska jägare samt det jämtländska och finska artilleriet drogo sig ut ur den ryska omfattningen. Duncker sörjdes av såväl svenskar som finnar som ryssar. De senare jordfäste honom under stora militära hedersbetygelser.

Om denna artilleriets strid stod i Dagliga Allehanda nr 180 den 7/9 1809: "Position var högst dålig och så hopträngt att vårt Artillerie icke kunde med förmån nyttjas, hvarföre äfven den twenne 6-pundiga Canoner, wi hade, gjorde ganska få skott och hade säkert blifvit tagne, om ej Troupen, men i synnerhet befälets continence och utmärkta mod frälsat dem. De drog 1/8 mil tillbaka av manskapet, emedan de ovana bondhästarna skjenade och söndrade anspannen. Ryssarnas attack var superbe, wäl combinerad och utfördes med yttersta häftighet". 19. batteriet samverkade under hela Hörneforsaffären "intimt med bergsbatteriet". Den kan vara av intresse att nämna, att manskap ur Jämtlands hästjägarskvadron ingick som reservmanskap i 19. finska batteriet. Ryssarnas anfallskraft var efter Hörneforsaffären slut, och fronten stelnade vid Öre älv, där artilleriet förlades i Nordmalings kyrkby.

Ryssarnas framträngande i norr hade emellertid medfört, att norrmännen i början av juli åter började röra på sig, bl.a. beroende på att nästan all linjetrupp förts bort från Jämtland till "västra vällen". Norrmännens avsikt var att genom anfall in i Jämtland söka förbindelse med en ovan omtalade ryska armén. För ändamålet uppsattes en avdelning om 1824 man med 6 fältstycken och 9 mörsare under kapten G. F. Von Kroghs befäl. Truppen var mycket illa utbildad och utrustad. I Sverige hade man fått vetskap om norrmännens krigsförberedelser, varför befälet över de trupper i Norrland, som icke voro i strid med ryssarna, överlämnades till den just tillfrisknade von Döbeln. De av Döbeln sålunda disponerade avdelningarna bestodo huvudsakligen av lantvärn.

Den 10/7 överskredo norrmännen gränsen på tre kolonner över Meraaker, Skaltugan och Indalen. Döbeln hade då redan beordrat 100-150 man ur Hälsinge regemente och en avdelning m.m. (40 man) ur Jämtlands fältbatteri under Krabbes eget befäl att besätta Kallströms skans. Då fienden emellertid hunnit före dit, besatte de istället Järpe skans. Vid denna förenade de sig så de tre norska kolonnerna den 15/7 och intogo skansen, som den 14/7 hade utrymts av svenskarna. Norrmännen, som även nu uppträdde mycket försynt, förstörde emellertid skansen i grund.

*"De revo Järpeskans i grund.
Stal järn och spik till många pund
och över gränsen förde..."*

Därefter gingo norrmännen i förläggning vid Bleckåsen 1 mil nordost Mörsil, sedan de fått underrättelser om att svenska förstärkningar voro i antågande.

Den 15/7 anlände von Döbeln själv till Brunflo. Han hade satt i marsch ett flertal förband mot Jämtland, däribland resten av Jämtlands fältbatteri och 1. 6-punds batteriet A 1. Då tillfräckligt antal truppförband anlant, beslöt Döbeln att anfälla med till sitt förfogande stående ungefär 1100 man infanteri och kavalleri samt artilleriet. Marschen gick dels landsvägen, dels sjöledes från Frösön till Sundsbacksområdet och sedan till Mattmar för att med "almaktens bistånd sysselsätta norrbaggarna". Framryckningen var svår och beskrives av Döbeln sålunda: "Elack vägelag, tjälskott, snö i fjällen samt inträffat starkt regnväder, brist på hästar, kjerredon, att en del måste rida, en del sjöledes roda fyra mil, försenar marschen och fatiguerar manskapet otroligt".

Emellertid kom man fram till Bleckåsen den 24/7 och avskar norrmännens återtag. I stället för att anfälla ingick Döbeln här den 25/7 på morgonen en av de på den tiden så vanliga konventionerna. Norrmännen skulle enligt avtalet ersätta uppkomna skador och senast den 3/8 hava utrymt Jämtland, varefter stillestånd skulle råda med 8 dagars uppsägningsfrist. Döbeln inspekterade efter stilleståndets ingående den slitna norska hären i skogen vid Bleckåsen. Den norske skalden B. Bull skildrar handelsen sålunda:

Vr: Duncker-monumentet i Hörnefors

Ett nytt stillestånd undertecknas på 200-årsdagen i Bleckåsen, Kjetil Aarstad som von krogh, Henric Tungström, JFA, som G.C. von Döbeln och Bert-Ola Henriksen-Nordenberg som "autentiskt" soldatbord.

I Jämtlands skog vid Järpens skanse
Kapten von Krogh stod frihetsvakt.
Von Döbelns stolte färd att stanse,
var chefens plan og härens akt,
ti Norge led och Jämtland med,
man gick till strid, men önsked fred.
Von Döbeln kom, ditopp marsjerte
det usle norske kompani,
langs troppens front han inspecterte
han red dem mörk och taus forbi,
men som han rider, mönstrer, ser,
han blegner til allt mer og mer.
Von Döbeln vänder tvärt sin ganger,
han stirrer bort ett langt meinut.
Saa kom det lavt som halvt i anger
Kapten von Krogh, vår strid är slut.
Det är ej fint et kompani,
men jag läst mig varm däri.
Jag känner finska skogens susning,
jag ser de samma strida drag,
jag känner samma sorgsna tjustring
och hjärtat hamrar samma slag.
Jag kan ej kämpa mot de där,
kapten von Krogh, jag slagen är.

Genom stilleståndet voro de svensk-norska stridshandlingarna avslutade. Den 25/7 1809 – på 100-årsdagen – restes en 3,5 m. hög, grå granitsten vid Järpen till minne av den för båda folken så viktiga händelsen.

Efter krigshandlingarnas avslutande i Jämtland hade Sverige, som även helt behärskade Bottniska viken, endast den 8000 man starka ryska armén att bekämpa. Man insatte därför i ryssarnas rygg den av kustflottan stödda s.k. Kustarmén om 6800 man med 14 artilleripjäser. Den 16/8 landsteg expeditionen vid Ratan med uppgift att taga Umeå. Härvid skulle Norra armén söderifrån

Jämtlands Fältbatteri med Stoltheten, kanske var hon där?

Nedan minnesstenen i Bleckåsen, rest 1995

anfalla i samma riktning. Hela den väl upplagda planen förfuskades emellertid. God rysk ledning och dålig svensk gjorde, att efter Kustarméns nederlag vid Sävar och Ratan intet annat återstod än att inskeppa sig och avsegla söderut. Tillfället att helt krossa den ryska armén var försuttet.

Norra armén hade under dessa strider den 20/8 övergått Öre älv och drivit tillbaka de till endast 1000 man uppgående ryska stridskrafter, som där kvarlämnats. Dagen därpå kom man fram mot Umeå och den 22/8 besattes södra älvstranden, sedan ryssarna i tid hunnit svänga flottbron. Jämtlands fältbatteris 1. avdelning var under Umeå belägring verksam i elden. Ett ryskt batteri "Vid Umeå lasarett och gamla magasinet" underhöll en häftig kanonad, varvid bl.a. 2 artillerister sårades och 2 artillerihästar skötos.

Den 24/8 intogs staden, och förpost framsköts till Sävar. Av bytet märkas 5 st. 12-punds kanoner och 3 st. 2-punds nickor med utrustning. Den 29/8 anlände flottan med Kustarmén till Umeå. Krigshandlingarna

Stoltheten och Gro Olsen på post i Umeå inför befrielsen av staden, 200 år efteråt (nästan) på den tänkta möjliga grupperingsplatsen, i bakgrunden Umeå kyrka.

Nedan, eldgifningen har börjat, staden skall befrias!

voro nu avslutade. Stillestånd ingicks den 2/9 och den 17/9 slöts fred i Fredrikshamn, som innebar Finlands förlust. Den 10/12 slöts därpå fred även med Danmark.

Redan i samband med stilleståndet började Norra fördelningen flyttas söderut för att sedermera hemförlovas. Sälunda avgick den 3/9 från Tegby vid Umeå till Härnösand med skeppet Antoinetta "härvarande 1. afdelning av Jemtlands artillerie", bevakad af en underofficer och 2 artillerister. Hästarna avlämnades på torget i Umeå, och de "12 man Skånska lantvärnister, som vid Jemtlands Artillerie Compagnie varit tjenstgörande," avreste skeppet Adolph Fredrich till Stockholm.

Den 1/11 begärde Krabbe av Döbeln att få taga hem 1. avdelningen från Härnösand och meddelade att batteriet i övrigt var samlat på Cronstad. Den 13/11 gav Döbeln order att "en afdelning af Kapten Krabbes 3 punds lätta batterie, som i Härnösand blifwit kvarlemnadt..." skulle avgå till Frösön, för att där inlämna sin materiel i förrådet.

Samtidigt med avvecklingen av fältbatteriet pågick indragningen av Jämtlands artilleris övriga förband. Den 1/11 begärde sälunda Krabbe att få indraga "de tunga pjäsafdelningarna vid Frösösunden" och fick den 6/11 Döbelns order

att "de vid västra och östra sunden på Frösön plac. trenne svåra kanonerna från Cronstadts skantz böra åter intagas och personalen återgå till Cronstadts skantz".

En gammal handling talar om sammansättningen av den Jämtlands-artilleriet ej tillhörande del av Jämtlands fältbatteri, som under avvecklingen i början av november låg på Frösön (alltså ej 1. avd.) (tabbelen ur Blar ur... ej medtagen här.) Av den framgår att personalen kom från Svea artillerireg:te (7 personer), Jämtlands infanteriregemente (14 personer), Skånska artillerilantvärnet (35 personer).

Under kriget hade Jämtlands Artilleriävenhaftammunitionsförrådet i Sundsvall organiserat och där först haft som chef styckjunkaren Fredric Milde och, sedan denne år 1809 skjutit sig, tygskrivaren i Jerpe skans Pehr Amnéus. Sedan den till fältbatteriet kommenderade personalen från andra förband återgått till sina regementen, återgingo även Jämtlands artillerister till fredstjänst vid Cronstads skans. Von Döbeln skriver, att den 15/11 1809 "åter fredsafflöning skall utgå för kapten Krabbe, underbefäl, artillerister och tygvaktare".

De följande åren fylldes av exercis, skjutning och ej minst vård av den stora mängden materiel i skansen. Krabbe, som var gårdsägare i Östersund, fortsatte dessutom att utbilda infanterister - underofficerare och soldater - i artilleritjänst. Jämtlands artilleri var beroende av att hava denna personalreserv väl utbildad.

År 1814 utbröt åter krig med Norge. II. armékårens V. fördelnings 11. brigad uppsattes i Jämtland. Chef blev överste J. F. Eck och som artilleribefälhavare vid brigaden kommenderades "kommendanten på Frösön och Cronstadt", kapten Krabbe.

Brigadens trupper sammandrogos i juli på Frösön och bestod av:

Jämtlands regemente (3 bat)
1558 man
Jämtlands hästjägarskvadron
110 man
7. 3-punds partie batteriet
53 man

Batteriet, som nu hade fått nummer inom artilleriet, organiserades på Frösön av Jämtlandsartilleriet. En del artillerister kommo upp söderifrån som lån, och kuskar och hantlangare uttogos bland i fredstid utbildad personal vid Jämtlands regemente. Pjäserna voro de sex från kriget 1808-1809 och indelningen inom batteriet densamma som då. Delar av brigaden skulle enligt plan gå in i Norge och inträffa i Trondheim den 15-20 augusti.

Ett detachement Stjernetelt hade

med en kanonavdelning ur batteriet den 4/8 gått ovanför Duveds skans för att demonstrera. Av brigaden i övrigt skulle ett detachment Cedergren likaledes med en kanonavdelning ur batteriet gå mot Röros och resten av brigaden med en kanonavdelning mot Kallströmmen. Eck nådde dock aldrig gränsen till Norge på grund av brist på proviant innan det 3 veckor långa kriget var slut.

I och med fientligheternas upphörande återgingo trupperna och avrustade liksom 1809. För Jämtlands artilleri, som sedan 1644 artilleristiskt haft att svara huvudsakligen för gränsen mot Norge, blev 1814 det sista krigsåret. Sedan Norge förenats med Sverige erfordrades ej längre vakt i väster, men efter Finlands förlust väl i öster.

Som vi tidigare sett, räknades Friedrichs skans i Gefle, alltsedan den tillkom på Carl XII:s tid, till Jämtlandsartilleriet. Sedan både denna skans och Jämtlandsartilleriet 1794 vid Kongl. Artilleriregementets uppdelning blivit en del av Svea regemente, kom, som tidigare framhållits, Jämtlandsartilleriet att i stor utsträckning fortfarande hava karaktären av fristående förband, sannolikt på grund av det avskilda läget. Friedrichs skans fick däremot ganska snart karaktären av Sveaförband.

År 1815 kom så på grund av det nya militärgeografiska läget Jämtlandsartilleriet att omgrupperas. Kvar i Jämtland blev batteriet från 1808-1814 års krig. Det kallades sedan för "gamla batteriet" och var i stor sett ett provförband under Jämtlands regementes vård.

Sedan materieln för "gamla batteriet" undantagits flyttades all övrig materiel och personal till Friedrichs skans i Gefle. Tygmaterielen på Frösön var 1815 ganska omfattande och bestod bl.a. av:

- 2 st. gode 18-punds Canoner af Jern
- 2 st. odugl. 18-punds Canoner af Jern
- 3 st. gode 6-punds Canoner af Jern
- 1 st. odugl. 6-punds Canoner af Jern
- 5 st. gode 3-punds Canoner af Jern
- 3 st. odugl. 3-punds Canoner af Jern
- 2 st. gode 30-punds Mörsare af Jern
- 2 st. gode 3-punds Lavette

På grund av ovan angivna materielförflyttning "kunde endast 2 st. 3-pundige Canoner stå till walls".

Av "Attiraille" fanns bl.a. följande:

- 955 3-punds gode Stycke kulor
- 28 3-punds Cartescher med 6-lödigt skrot
- 28 3-punds Cartescher med 2-lödigt skrot
- 787 30-punds duglige Granater
- 33 30-punds oduglige Granater
- 37 20-punds oduglige Granater
- 743 6-punds duglige Handgranater
- 333 6-punds oduglige Granater
- 2309 3-punds duglige Handgranater
- 998 3-punds oduglige Handgranater
- 10000 gode Musquettekulor
- 15298 gode Carbinkulor
- 1303 gode Pistolkulor
- 158 kg 24-lödigt jernskrot
- 194 3-punds gode Carteschskott, fyllde
- 1675 gode Gesvinta Rör
- 36911 gode Brännare
- 40 gode 1-lödig Brännare
- 5699 Mousquetteflintor
- 11018 Carbinflintor
- 9682 Pistolflintor
- 30 pund lunta
- Anm. 1 pund = 0,425 kg
- 23010 skarpa Mousquettepatroner
- 27300 skarpa Carbinpatroner
- 610 skarpa Pistolpatroner
- 17/20 ris Patronpapper

Utöver detta fanns det en mängd utredningspersedlar.

Generalmönsterrullorna och Artilleri- och Tygräkningarna som förvaras i Landsarkivet i Härnösand ger gott besked om tillgången på materiel av alla de slag på Cronstads skans.

Kapten Krabbe avflyttade även 1815 till Gävle, där han bl.a. blev tygmästare. Han var dock intill sin död 1821 fortfarande chef för Jämtlands artilleri och Cronstads skans siste kommandant.

Intill sin död synes Krabbe hava lett den artilleristiska utbildningen av infanteristerna på Frösön.

De sista fältslag och träffningar, i vilka Jämtlands artilleri tagit del, äro:

Jerpe skans
16/8-1808

Hörnefors
5/7-1809

Umeå
24/8-1809

C red, på grundval av BUNAH av Jonas Hedberg

NORRLANDSARTILLERISTENs UTBUD AV PUBLIKATIONER m.m.

Bäste läsare!

Du har väl inte glömt bort att det finns ett antal publikationer som försäljs genom kamratföreningen, det går alltid att beställa!

- "Norrlands Artilleri i beredskap 1939-1945" av Sten Lindahl (Pris: 150 Kr)
- "Norrlands Fältrittklubb" av Axel Hedlund (Pris: 30 Kr)
- "Norrlands Artilleri fjällterräng" av Sten Lindahl (Pris: 30 Kr)
- "Regementsofficerskåren, mäss och kårtraditioner 1893-1983" av Sten Lindahl (Pris: 30 Kr)
- "Den gamla krigsmakten, en översiktlig beskrivning av den svenska försvarsorganisationen 1521-1921" av Docent Gunnar Artéus vid FHS/MHA (Pris: 50 Kr)
- "Äldre nummer av NORRLANDSARTILLERISTEN (Pris: 20 kr)
- "A 4 IF 1902-2002" (Pris: 200 kr) (Säljes för A 4 IF av NA)
- Plansch med reg:s fältförbandsmärken (Pris: 30 Kr)
- Uniformslitografi 1893-1997 av Göte Göransson (Pris: 50 Kr)
- Reg:s CD-skiva från 1993 (Pris: 100 Kr) - endast ett fåtal kvar.
- Videofilmen från 1997 (Pris: 100 kr) (fåtal exemplar kvar, överföring till DVD övervägs)
- Ténnsoldat med officer i attila m/1873 och sabel (Pris: 75 kr)
- Regimentets slips - är tyvärr slut!

Ad notam: Omflyttningar mellan Frösön och Optand m.m. gör det svårt med leveranser f.n.

Hur beställa?

Sänd ett e-brev till C Red eller skriv!

C Red NA Mikael Andersson Hårkmon 110 SE-836 92 LIT mikael.andersson@mbox335.swipnet.se
